

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΝΚΑΛΟΓΗΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1951

τὸ σκότωμα τῆς δημιουργικῆς ἐργασίας ἀπὸ τῆ διοικητικῆ καὶ οἰκονομικῆ φροντίδα τῶν διευθυντῶν. Ἀλλά θὰ τὰ ποῦμε αὐτὰ μιά μέρα. Τελειώνω μὲ ὄλη μου τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πατρικὴ εὐχὴ μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Κηφισιὰ Δευτέρα πρωτὶ 8 Ἰουλίου 1946

Ἀγαπημένο μου παιδί,

Ξαναδιαβάζοντας τὸ «Ξεκίνημα» βρήκα μερικά, πού ἔχουν ἀπόλυτη ἀνάγκη διορθώματος στὸ κατοπινὸ τεῦχος. Καὶ πρῶτα - πρῶτα σὲ παρέσυρε ἡ διάθεση νὰ μοῦ στήσης προτομὴ, μὲ ὄλες μου τὶς ἀντιρρήσεις, καὶ γράφεις πῶς τὸ Κράτος στήνει προτομὲς καὶ μνημεῖα. Ὅχι λοιπόν. Αὐτὰ γίνονται ἢ ἀπὸ Δήμους, Κοινότητες, Συλλόγους καὶ ὀργανώσεις ὅπως εἶναι τὰ τοπικὰ Ἡρώα, ἢ ἀπὸ ἰδιωτικὴ γενναιοδωρία ὅπως ὁ Κωνσταντῖνος Ἐφιππος στὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως, πού τὸν ἔστησεν ὁ ὑπέρπλοτος Κότσικας ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Μόνον τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτου τὸ ψευδομνημεῖο ἔγινε μὲ κρατικὰ ἔξοδα. Τὸ λέω ψευδομνημεῖο, γιατί δὲν ἔχει μέσα, ὅπως ὄλα τὰ ὁμοιά του στὸν ἄλλο κόσμος, τὸ λείψανο ἑνὸς ἀγνωστοῦ στρατιώτη. Εἶναι ἀδειανό, κούφιο. Θὰ πῆς γιατί; Γιατί δὲν θὰ συμφωνοῦσαν οἱ ἄρμόδιοι ἀπὸ ποῦ νὰ πάρουν τὸ λείψανο αὐτό. Καθένας θὰ ἤθελε νὰ εἶναι γνωστός του ὁ ἀγνωστος, σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ διοριστῆ ὑπάλληλος!!!

Γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε λοιπόν στὴν προτομὴ σοῦ δηλώνω, μὲ ὄλη τὴ συγκίνηση ποῦ μοῦ προξένησε ἡ ἀγάπη σου κι ἡ πρόθεση, ὅτι ἐπιτροπές, κι ἀνακάτωμα τοῦ «Παρνασσοῦ» καὶ τέτοια, μὲ ἐνοχλοῦν, μὲ στενοχωροῦν, μοῦ χαλοῦν τὴν

ἡσυχία τῆς μοναξιᾶς μου. Μακριὰ ἀπὸ τέτοιες ἐκδηλώσεις σὰν τοῦ μακαρίτη τοῦ Δημητράκη τοῦ Καμπούρογλου, πού τὸν παρέσυραν στὸ ἀστεῖο στήσιμο τῆς προτομῆς του τῆς κακότεχνης μέσα στὰ μπακάλικα καὶ τοὺς καφενέδες τῆς Πλάκας. Καὶ δὲν θὰ ξαίρης βέβαια, πῶς προτομὴ μου ἔχει κάνει σὲ φυσικὸ μέγεθος ὁ Κ. Δημητριάδης ἐδῶ στὴν Κηφισιὰ πρὶν πεθάνει, καὶ δὲν πρόφτασε νὰ τὴ μεταφέρῃ σὲ μάρμαρο. Αὐτὸ ἦτον δῶρον του, προωρισμένο γιὰ τὸ Σύλλογο Ὁφελίμων Βιβλίων. Μετὰ τὸ θάνατό του ἡ γυναῖκα του τὴ φύλαξε γι' ἀσφάλεια σὲ κάποιον βαθὺ ὑπόγειο καὶ μένει ἀκόμη ἐκεῖ ὡς πού νὰ σταλθῆ στὸ Παρίσι γιὰ νὰ χυθῆ σὲ χαλκό, γιατί ἀφοῦ δὲν ζῆ ὁ καλλιτέχνης - δημιουργός, δὲν μπορεῖ ἄλλος νὰ τὴ μεταφέρῃ σὲ μάρμαρο. Πάει λοιπόν αὐτό.—Τέλειωσε! Καὶ σὲ κάτι ἄλλο πού γράφεις δὲν συμφωνῶ, σχετικὰ μὲ τὸ Παγκόσμιο βραβεῖο Νόμπελ πού δὲν τὸ πῆρε ὁ Παλαμᾶς καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸ κανεὶς πιά δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸ πάρῃ. Αὐτὸ δὲν εἶναι σύμφωνο μὲ τοὺς ὅρους τοῦ Σουηδικοῦ Βραβείου. Κατὰ τὴν γαλλικὴ μετάφραση τὴν ἐπίσημη, πού ἔχει ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη μας, τὸ βραβεῖο αὐτὸ δικαιούται νὰ λάβῃ «celui qui aura produit l'ouvrage littéraire le plus remarquable dans le sens de l'idéalisme». Ὁ ἰδεαλισμὸς δὲν εἶναι ὅμως τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς Παλαμικῆς ποιήσεως. Κάθε ἄλλο. Ὁ Παλαμᾶς ἔχει γράψει ἐκτός τῶν μεγάλων Ἐθνικῶν του ἐποποιῶν, τῆς Φλογέρας τοῦ Βασιληᾶ καὶ τοῦ Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου, τὰ πιὸ ὑλιστικὰ καὶ ἡδονιστικὰ τραγούδια, μερικά μέχρι λαγνεῖας.

Ἄς εἶναι. Θὰ τὰ μιλήσουμε αὐτὰ καλύτερα μὲ ζωντανὴ φωνή.

Μὲ ὄλη μου τὴν ἀγάπη

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Ἰ ΠΩΣ ΕἶΔΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ Ἰ

Τελευταία φορὰ συνάντησα τὸν Γεώργιο Δροσίνη, τὸ δειλινὸ τῆς 12 τοῦ Δεκεμβριοῦ 1950. Ἐνα βαρὺ, ὑγρὸ, ὄλοπρφορο δειλινὸ τὸν ξαναβρήκα ἡμερον ὅπως πάντα, κυκλωμένον ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις του καὶ βυθισμένον στὴ γαλήνη τῶν 92 του χρόνων. Τὸ ποιητικὸ πρόσωπο μὲ τὰ παιδικὰ μάτια εἶχε μιά νότα μελαγχολίας. Κάτι βαθύ, κάτι ἄφωνο ἔδινε μιά μυσταγωγία στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς κάμαρας, πού θύμι-

ζε πάντα κάποιους παλιούς ἀγύριστους χρόνους.

Κάποιο προαίσθημα πλανιόταν γύρω. Κάθησα μὲ κάποιον σφίξιμο, σὰ νὰ διαισθανόμουν τὸν ἐρχόμενο χωρισμό. Κι ὁ ποιητὴς ὅμως τὸ ἤρεμο ἐκεῖνο βράδυ μὲ κυττοῦσε μὲ μιά καινούργιαν ἔκφραση. Ζητοῦσε ἴσως ν' ἀποτυπώσῃ ἔντονα μέσα του τὶς εἰκόνες τῶν φιλικῶν του εἰδώλων γιὰ νὰ τὶς ζῆ, νὰ τὶς χαίρεται, ἴσως, στὴ

νέα κατάσταση που θάμπαινε σε είκοσι μόλις μέρες . . .

Στην αρχή δεν μιλούσαμε. Δυο άνθρωποι, που ξνοιώσαν με του καιρού το πέρασμα ό ένας τόν άλλον, ξαίρουν νά σωπαίνουν. Κι άλλωστε όταν ό ποιητής δεν απήγγελλε στίχους, όπως στη στερνή μας συνάντηση, τά σοννέτα του άντηχούσαν μόνα μπρός στα έκθαμβά μάτια τών μεγάλων φίλων που χαμογελοούσαν υπέρκόσμια μεσ' άπ' τά πορτραίτα τους. Ό Goethe και ό Schiller συνομιλοούσαν με τούς στίχους, με τόν ποιητή.

Όμως ό Δροσίνης δεν έμεινε πολύ στη σιωπή. Ίσως έπειδή κάποια μυστική φωνή τόν πρότρεψε νά μου μιλήσει για τελευταία φορά, ίσως έπειδή βάραινε πολύ τό στήθος του εκείνο τό άλησμόνητο δειλινό της Κηφισιάς, μίλησε άπλά όπως πάντα, μ' ένα ώχρο, πρωτόγνωρο χαμόγελο:

— Βλέπεις εκείνη τή φωτογραφία, που έχω στημένη κάτω άπ' τούς ελάτινους κλώνους της Πάρνηθας; Είναι της Κυρίας Έλδας Νάζου, που με συνδέει μαζί της φιλία αδελφική έξηντατεσσάρων χρόνων! Τελευταία έρχεται συχνά και με βλέπει, κι ό χειμώνας και τών δυό μας φωτίζεται . . . Πέρσι δεν ταξίδεψε στο έξωτερικό, όπως έκανε κάθε καλοκαίρι, για νά μείνει κοντά μου. Ήρθε και κάθισε σ' ένα κοντινό ξενοδοχείο κι όλη μέρα ήταν έδω.

Και τά μάτια του λευκού πρεσβύτερου στυλωμένα πάντα στη φωτογραφία, στυλωμένα σε μιάν όλόκληρη ζωή, έλαμψαν, κι ύστερα έμειναν όγρά κι άκίνητα.

— Κι όμως, μουπε σε λίγο. Σήμερα δε θάθελα νάμαι θλιμένος. Και δεν ξαίρω γιατί μιá μελαγχολία με κυρίεψε άπ' τό άπομεσήμερο. Θυμομαι διαρκώς στίχους του Heine και δικούς μου που γράφτηκαν σε δίσεχτους χρόνους . . . Τό πρωί — συνέχισεν ό ποιητής, και διατηρώ τή φρασεολογία του — ήμουν τόσο χαρούμενος! Πήρα ένα γράμμα από κάποιο ξεχασμένο συγγενή. Και από τόσο μακριά, που πριν τ' άνοιξω άπόρησα ποιός άραγε νά με θυμήθηκε από τή Χιλή. Μοδγραφε πώς σ' ένα κέντρο της μακρυνής αυτής χώρας, που βρέθηκε για δουλειές του, άκουσε από

ένα δμιλο νεαρών ναυτών τήν «Ανθισμένη Μυγδαλιά». Ήταν μεταναστάτες, που μόλις είχαν φτάσει εκεί από τήν Έλλάδα και κόμιζαν μαζί, δημοτικό πιά τραγουδι, τό άθωο σοννέτο μου, που ούτε υποψιαζόμουν σαν τδγραφα τήν κατοπινή του τύχη.

Μιá γαλήνη χύθηκε στο πρόσωπό του. Πάντα του σαν έπαιρνε τέτοια μηνύματα, χαιρόταν σά μικρό παιδί. Γιατί δεν έκρυβε έγωισμό, ποτέ της ή άπλή χαρά του. Τήν ίδιαν έκφραση πήρε και σαν μου άνεφερε τό γεγονός που τόν κρατούσε, τις λιγοστές εκείνες μέρες που του έμεναν στη γή, σε μεγάλη συγκίνηση.

— Ένας όρειβατικός δμιλος, ό «Ροβερτιανός», με γέμισε χαρά προχτές τήν Κυριακή, άρχισε. Πολλά κορίτσια, ή Άνοιξη, ίδια, εισέβαλαν δροσερά και γέμισαν τήν «Αμαρυλλίδα», τήν είσοδο και τό δρόμο προς μεγάλη κατάπληξη της γειτονιάς που τά χάρηκε μαζί μου. Μου τραγούδησαν βέβαια τήν «Αμυγδαλιά» και μου απήγγειλαν τό «Ελληνικό χωμα», τήν «Πατρίδα» κι ένα σωρό άλλα. Τέτοια χαρά είχα νά νοιώσω από πέρσι τόν Όχτώβρη που γιορτάστηκαν έδω στην Κηφισιά τά ένεννητάχρονά μου . . . Και για νά ευχαριστήσω τις μικρές αυτές φίλες μου έσφιξα τό χέρι τους και τις εύχήθηκα φιλώντας τις όλες στα μέτωπα. Έκλαιγαν από συγκίνηση. Κι έγω τότε, τούς είπα νά σάς χαιρείται ή μητέρα σας και νά της πητε νά σάς φιλήσει στο ίδιο μέρος που σάς φίλησα για νά συμπληρωθώ με τό δικό μου της μάνας τό φιλί! . . .

Έξω είχε νυχτώσει πιά, όταν σώπασε ό Μεγάλος Φίλος. Τό πρόσωπό του φωτιζόταν μόνο από τήν κόκκινη λάμψη της ήλεκτρικής θερμάστρας, που τόν συντρόφευε τά μεγάλα δειλινά του χειμώνα. Μιá άνύπαρκτη για τήν έποχή μας ήσυχία σκέπασε τήν «Αμαρυλλίδα». Τίποτα δεν θά τάραζε πιά τήν Αίώνια Γαλήνη που πλησίαζε. Μονάχα ή καμπάνα τ' Αη Δημήτρη χτύπησε βαρειά έννιά μονότονους χτύπους σαν φίλησα τό σεβαστό χέρι φεύγοντας για τελευταία φορά.

Δέ θά τό λησμονήσω ποτέ τό μυστικό εκείνο βράδυ . . .

ΒΑΣΟΣ Π. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ

